

**Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Woningbouwlocatie Wateringse Veld**

14 oktober 1994

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

ADVIES

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport Woningbouwlocatie
Wateringse Veld / [Commissie voor de milieu-effectrapportage].

- Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-749-9

Trefw.: milieu-effectrapportage; Den Haag /
woningbouw ; Den Haag.

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer
Afdeling Milieu
Postbus 19350
2500 CJ DEN HAAG

uw kenmerk
s94016591

uw brief
d.d. 4 juli 1994

ons kenmerk
U685-94/Bo/ap/626-41

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Woningbouwlocatie Wateringse Veld

doorkiesnr.
030 - 347635

Utrecht,
14 oktober 1994

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Woningbouwlocatie Wateringse Veld. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie wijst op het belang van een procedurele en inhoudelijke afstemming van het bestemmingsplan en het MER Wateringse Veld met de bestemmingsplannen van de aangrenzende gedeelten van Rijswijk en Wateringen. Deze afstemming is essentieel voor de samenhang in ruimtelijke, verkeerskundige en ecologische zin van deze op elkaar aansluitende locaties.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Hoogachtend,

ing. E.M. Mastenbroek
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Woningbouwlocatie Wateringse Veld

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Woningbouwlocatie Wateringse Veld

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
Woningbouwlocatie Wateringse Veld,

uitgebracht aan de Gemeenteraad van Den Haag door de Commissie voor de milieu-effect-
rapportage; namens deze,

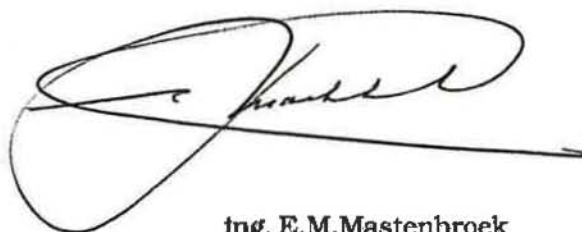
de werkgroep m.e.r. Woningbouwlocatie Wateringse Veld

de secretaris

drs. R.J. Bonte

de voorzitter

ing. E.M. Mastenbroek

Utrecht, 14 oktober 1994

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	2
2. Probleemstelling, doel, beleid en besluiten	3
2.1 Probleemstelling en doel	3
2.2 Vigerend beleid en (genomen) besluiten	4
2.3 Milieubeleid en toetsingscriteria	4
2.3.1 Toetsingscriteria op rijks- en provinciaal niveau	4
2.3.2 Toetsingscriteria op gemeentelijk niveau	4
2.4 Besluitvormingsprocedures	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	5
3.1 Inleiding	5
3.2 Voorgenomen activiteit	6
3.2.1 Inpassing	7
3.2.2 Inrichting	7
3.3 Inpassingsalternatieven	9
3.4 Inrichtingsalternatieven	9
3.5 Faseringsscenario's	9
3.6 Referentiesituatie	9
3.7 Meest milieuvriendelijk alternatief	10
4. Bestaande toestand van het milieu en de gevolgen voor het milieu	10
4.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling van het milieu	10
4.2 Gevolgen voor het milieu	10
4.3 Bodem en water	11
4.4 Levensgemeenschappen, ecosystemen en ecologische relaties	11
4.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie	12
4.6 Mobiliteitseffecten	12
4.7 Woon- en leefmilieu	12
5. Vergelijking van de alternatieven	13
6. Leemten in kennis en informatie	13
7. Evaluatie achteraf	13
8. Presentatie van het MER	14

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 4 juli 1994 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare kennisgeving van de start van de m.e.r. -procedure in Stadskrant nr. 11 d.d. 13 juni 1994
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Dit is een advies voor richtlijnen van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.). Het doel van het advies is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit af te bakenen en de gewenste inhoud van het milieu-effectrapport (MER) aan te geven. Hierbij zijn de inhoudseisen¹⁾ voor een MER volgens artikel 7.10 van de Wet milieubeheer gevolgd.

De gemeente Den Haag heeft het voornemen circa 7000 woningen te bouwen op de locatie Wateringse Veld. Dit is één van de zogenaamde VINEX²⁾-locaties in het gewest Haaglanden. Aangezien voor de besluitvorming daarover de m.e.r.-procedure niet is doorlopen heeft het gewest stadsgewest Haaglanden de notitie *Milieu-aspecten VINEX-locaties Haaglanden* opgesteld, waarin de milieugevolgen van de strategische- en locatiekeuzes aan de orde komen.

In deze m.e.r.-procedure is enerzijds de besluitvorming over de ruimtelijk-functionele, de verkeerskundige en de ecologische inpassing aan de orde. Anderzijds gaat het om de besluiten over de inrichting van de wijk. De Commissie beveelt aan voor zowel de inpassing als de inrichting in onderlinge samenhang alternatieven te ontwikkelen, waarbij rekening dient te worden gehouden met de 'ecohydrologische kenmerken' van het gebied.

De afstemming op de ruimtelijke ontwikkeling van het gewest Haaglanden in het algemeen en de aangrenzende gedeelten van Den Haag, Rijswijk en Wateringen in het bijzonder, is voor dit project van belang.

-
- 1 De inhoudseisen houden ondermeer in het beschrijven van:
 - voorgenomen activiteit en alternatieven, waaronder het meest milieuvriendelijke alternatief
 - besluiten
 - bestaande toestand van het milieu en autonome ontwikkeling
 - gevolgen voor het milieu
 - vergelijking van alternatieven
 - leemten in kennis
 - samenvatting.
 - 2 Ministerie van VROM, Vierde Nota over de Ruimtelijk Ordening Extra (VINEX), PKB Nationaal ruimtelijk beleid, december 1993.

1.

INLEIDING

De gemeente Den Haag heeft het voornemen circa 7000 woningen te bouwen op de locatie Wateringse Veld. Dit is één van de zogenaamde VINEX³]-locaties in het gewest Haaglanden. Aangezien voor de besluitvorming daarover de m.e.r.-procedure niet is doorlopen heeft het gewest stadsgewest Haaglanden de notitie *Milieu-aspecten VINEX-locaties Haaglanden* opgesteld, waarin de milieugevolgen van de strategische- en locatiekeuzes aan de orde komen.

Het milieu-effectrapport (MER) zal dienen ten behoeve van de vaststelling van het bestemmingsplan dat de bouw van 7000 woningen op de locatie Wateringse Veld mogelijk maakt. Deze activiteit is op grond van het Besluit milieu-effectrapportage (m.e.r.), categorie 11, m.e.r.-plichtig.

In de procedure treedt het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag op als initiatiefnemer. Dit college wordt vertegenwoordigd door de projectorganisatie Wateringse Veld, een samenwerkingsverband tussen de dienst Ruimtelijke en Economische ontwikkeling van de gemeente en Bouwfonds Woningbouw B.V. De gemeenteraad is het bevoegd gezag⁴].

Per brief van 4 juli 1994 (bijlage 1) heeft het bevoegd gezag de Commissie voor de milieu-effectrapportage in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over de te geven richtlijnen voor de inhoud van het MER. Met de openbare bekendmaking in de Stadskrant nr. 11 van 13 juni 1994 is de m.e.r.-procedure van start gegaan (bijlage 2). De startnotitie heeft van 15 juni tot 15 juli 1994 ter inzage gelegen.

Het onderhavige advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r. De samenstelling van de werkgroep is weergegeven in bijlage 3, waarin tevens de belangrijkste projectgegevens zijn samengevat. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Bij de opstelling van het advies heeft de Commissie gebruik gemaakt van de schriftelijke reacties die via het bevoegd gezag zijn ontvangen. Een lijst van deze reacties is opgenomen in bijlage 4.

3 Ministerie van VROM, Vierde Nota over de Ruimtelijk Ordening Extra (VINEX), PKB Nationaal ruimtelijk beleid, december 1993.

4 De dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag bereidt de besluitvorming in deze procedure voor.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL, BELEID EN BESLUITEN

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

2.1 Probleemstelling en doel

Een heldere omschrijving van probleemstelling en doel dient als onderbouwing van de noodzaak voor de aanleg van het nieuw woongebied. De Commissie vraagt het voornemen te motiveren onder andere met behulp van de VINEX, het provinciale ruimtelijke beleid en de notitie *Milieu-aspecten VINEX-locaties gewest Haaglanden*. Indien zich sinds het verschijnen van deze notitie relevante nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan dienen deze met hun belang voor de voorgenomen activiteit en de alternatieven te worden aangegeven.

Het volgende dient te worden aangegeven:

- de motivering voor de noodzaak tot de voorgenomen bouw van de wijk;
- samenhang met bestaand verstedelijkt gebied met aangrenzende, nog te bouwen, woningbouwlocaties in de gemeenten Rijswijk (de Strijp) en Wateringen (de Essellanden) in ruimtelijk, functioneel en ecologisch opzicht (hierop wordt hieronder en in de hoofdstukken 3 en 4 nader ingegaan)⁵;
- het bouwprogramma en de geplande uitvoeringsperiode;
- doelgroepen waarvoor gebouwd gaat worden (met het oog op de mobiliteit) en de uitgangspunten voor de te realiseren dichtheden en de stedenbouwkundige opzet;
- invloed op de voorgenomen activiteit en alternatieven door nabijgelegen bestaande en geplande bedrijfsterreinen;
- de relatie met de activiteiten tot herontwikkeling van Den Haag Zuidwest.

Locatie- en begrenzingskeuze

De locatiekeuze en begrenzingskeuze zal in het MER moeten worden gemotiveerd. Bij de motivering moet worden ingegaan op de ruimtelijke ontwikkeling van het gewest Haaglanden in het algemeen en de aangrenzende gedeelten van Den Haag, Rijswijk en Wateringen in het bijzonder. Aangegeven dient te worden of milieuhygiënische motieven, en zo ja welke, bij de locatie- en begrenzingskeuze een rol gespeeld hebben.

5 In categorie 11 van het besluit m.e.r. is bepaald dat woningbouwprojecten m.e.r.-plichtig zijn in gevallen waarin de bouw is geprojecteerd in een aangesloten gebied en 4000 woningen of meer omvat in gemeenten die tezamen een verstedelijkt gebied vormen. De toelichting bij categorie 11 van het besluit m.e.r. stelt: "De toevoeging in een aaneengesloten gebied (...) is bedoeld om aan te geven dat projecten niet mogen worden gesplitst teneinde deelprojecten met een aantal te bouwen woningen lager dan de respectievelijke drempelwaarde te verkrijgen. Evenmin is het de bedoeling dat een woningbouwproject dat in meer dan één gemeente is gepland, langs de gemeentegrenzen wordt gesplitst, terwijl het in feite om één, samenhangend project gaat".

2.2 Vigerend beleid en (genomen) besluiten

Het initiatief dient te worden geplaatst tegen de achtergrond van de vigerende planologische kaders. Daarbij dient een kort overzicht te worden gegeven van relevante gemaakte afspraken, genomen besluiten en geformuleerde beleidsvoornemens op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau met betrekking tot het plangebied.

2.3 Milieubeleid en toetsingscriteria

In het MER dient tevens een beeld te worden gegeven van (voor de voorgenomen) activiteit relevante aspecten van milieubeleid, zoals geformuleerd in documenten van de rijks-, provinciale en gemeentelijke overheid. Aan de hand hiervan dienen toetsingscriteria te worden ontwikkeld die zullen worden gehanteerd bij het beoordelen van de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en het vergelijken van alternatieven.

2.3.1 Toetsingscriteria op rijks- en provinciaal niveau

Bij het kiezen van relevante toetsingscriteria op stedenbouwkundig inrichtingsniveau zullen relevante plannen van het rijk en van de provincie Zuid-Holland uitgangspunt moeten zijn voor het ontwikkelen van criteria voor ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, ruimtebeslag, beperking automobilititeit en gebruik van voorzieningen.

2.3.2 Toetsingscriteria op gemeentelijk niveau

Voor het opstellen van het bestemmingsplan en de structuurschets wordt door de gemeente een aantal programma-eisen en uitgangspunten gehanteerd. In alle alternatieven zijn de volgende eigen milieudoelstellingen van de gemeente van belang⁶]:

mobilititeitsbeheersing:

- een tijdige aanwezigheid van een goed openbaar vervoerssysteem; een fijnmazig netwerk voor langzaam verkeer;

bodem en water:

- uitgangspunt is sanering van verontreinigde bodems. De inzet is om de waterkwaliteit te verbeteren, waarbij uitgegaan wordt van een verbeterd gescheiden systeem van waterhuishouding;

6 De hier gegeven opsomming is afkomstig uit het verslag van de informatie-avond over de startnotitie Wateringse Veld.

ecologie:

- aandacht vooral gericht op de relatie met de omgeving; landschap en cultuurhistorie: met name de bestaande hoogteverschillen, beeldbepalende landschapselementen en cultuurhistorische waarden zoals de boezems zullen in het plan worden ingepast. Belangrijk uitgangspunt is dat de structuur van het landschap van invloed is op de hoofdstructuur van de wijk;

grondstoffen en energie:

- duurzaamheid in het gebruik van grondstoffen ten behoeve van het bouwrijp maken en voor de inrichting is het uitgangspunt. Daarnaast is energieverbruik van de woningen in relatie tot de verkavelingsrichtingen en bouwvormen belangrijk.

Voorts is het mogelijk dat uit de plannen van, en/of de gemaakte afspraken met, de gemeenten Rijswijk en Wateringen beperkende randvoorwaarden voor deze woningbouwlocatie voortvloeien. Deze dienen in het MER te worden geëxpliciteerd.

2.4 Besluitvormingsprocedures

Vermeld dient te worden ten behoeve van welk besluit het MER is opgesteld en welke voor de m.e.r.-procedure relevante afspraken tussen provincie en gemeenten zijn gemaakt met betrekking tot het vervolgtraject van de besluitvorming. Tevens kan kort worden beschreven volgens welke procedure en via welk tijdspad het besluit zal worden voorbereid en genomen en welke adviesorganen en -instanties daarbij formeel en informeel betrokken zijn.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

3.1 Inleiding

De locatiekeuze voor dit woningbouwproject heeft op een hoger besluitvormingsniveau plaatsgevonden. In deze m.e.r. staan de inpassing van het plan in de omgeving en de inrichting van de woningbouwlocatie Wateringse Veld centraal. De milieu-informatie die deze m.e.r. oplevert zal op deze besluitvorming-niveaus toegesneden moeten zijn.

Alternatieven kunnen in onderlinge samenhang op het niveau van het ontwerp (inpassingsalternatieven) en op het niveau van inrichtingsmaatregelen (inrichtingsalternatieven)^{7]} worden ontwikkeld. Voorzover deze maatregelen niet bindend in het bestemmingsplan kunnen worden vastgelegd kunnen deze, mede op basis van de gegevens in het MER, in een later stadium van de gemeentelijke besluitvorming worden geregeld.

Voorts dient het meest milieuvriendelijke alternatief en de referentiesituatie te worden beschreven. De Commissie ziet verder mogelijkheden voor het ontwikkelen van faseringsscenario's. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de punten die voor het ontwikkelen van de aangeduide alternatieven van belang zijn.

Verschillende, op zichzelf beschouwd milieuvriendelijke ontwerpbeslissingen kunnen in de praktijk leiden tot conflicterende milieubelangen. Een voorbeeld is het bij het ontwerp rekening houden met ecologische verbindingsszones, waardoor de gemiddelde bebouwingsdichtheid lager is, waardoor de mogelijkheden voor milieuvriendelijke vormen van openbaar vervoer verminderen. Het MER dient inzicht te geven op welke wijze dergelijke afwegingen bij het ontwerp van de woningbouwwijk een rol spelen.

De presentatie op goed leesbare kaarten met een duidelijk topografische ondergrond voorzien van een volledige legenda, is essentieel voor de bruikbaarheid van het MER in de besluitvorming.

3.2 Voorgenomen activiteit

In het MER dient de voorgenomen activiteit beschreven te worden tot in voldoende mate van detail om de milieugevolgen ervan te kunnen vergelijken met die van de alternatieven en met de bestaande toestand van het milieu.

Het doel van deze m.e.r. is ten eerste het milieubelang bij de inpassing van de wijk in de ruimtelijke, functionele en ecologische omgeving een volwaardige rol te laten spelen. Het tweede doel van deze m.e.r.-procedure is het volwaardig mee laten wegen van het milieubelang bij de inrichting van de wijk.

De Commissie onderscheidt daarom twee niveau's waarop de voorgenomen activiteit dient te worden beschreven, het inpassings- en het inrichtingsniveau. Het inpassingsniveau heeft betrekking op de na de reeds gemaakte lokatiekeuze nog resterende keuzes die betrekking hebben op de samenhang van de wijk als geheel met zijn omgeving. Dit is met name nodig omdat direct aansluitend aan dit project woonwijken in ontwikkeling zijn, die in de startnotitie niet als onderdeel van de voorgenomen activiteit worden gepresenteerd. Het is van groot belang dat in het MER met name aan de samenhang met deze wijken en de randvoorwaarden die daaruit voortvloeien nadrukkelijk aandacht wordt besteed.

7 Zie ook inspraakreactie nr. 7, bijlage 4.

Het inrichtingsniveau heeft betrekking op de keuzes inzake de situering van de onderscheiden functies binnen de wijk.

In het hiernavolgende worden voor deze beide niveaus aandachtspunten gegeven.

3.2.1

Inpassing

Wonen:

- de diversiteit van de woningbouw (verdeling particulier/sociale woningbouw) en het soort woningen;
- de doelgroepen van de woningbouw met het oog op het draagvlak voor diverse andere functies (gezinnen/alleenstaanden/leeftijdsgroepen).

Verkeer:

- de externe ontsluiting voor de auto (beperken doorgaand verkeer) en langzaam verkeer;
- de maatregelen die worden genomen om de concurrentiepositie van het openbaar vervoer ten opzichte van de auto te verbeteren;
- de aansluiting op het omliggende landelijke, regionale en lokale wegennet.

Recreatie:

- het gebruik van de wijk door recreanten van elders (bijvoorbeeld fietsroutes en water);
- het gebruik door de bewoners van de wijk van recreatievoorzieningen elders.

Ecologie en landschap:

- ecologische structuur van de wijk (ligging groen- en verbindingzones), mate van samenhang met de 'ecohydrologische ondergrond';
- aansluiting van de groenstructuur op landschappelijke/ecologische structuren buiten het plangebied; aansluiting op de gewestelijke groenstructuur;
- waterhuishouding: rekening houden met bestaande grondwaterstromingen en benutten schaarse potenties voor natuurontwikkeling op basis daarvan.

Ruimtelijk-functionele structuur:

- ruimtelijke en functionele samenhang op regionaal niveau;
- functionele samenhang met aangrenzende gebieden (voorzieningen).

3.2.2

Inrichting

Wonen:

- de ruimtelijke verdeling van de verschillende typen woningen over de wijk in verband met het draagvlak voor voorzieningen zoals openbaar vervoer.

Verkeer:

- de interne ontsluiting voor de auto (beperken doorgaand verkeer) en langzaam verkeer;
- de mate waarin de inrichting gericht is op een goede bereikbaarheid door en draagvlak voor het openbaar vervoer (differentiatie in woningdichtheid, aansluiting op het bestaande en toekomstige openbaar vervoer, looproutes);

de wijze waarop dit uitgangspunt in overeenstemming met de gemiddeld lage woningdichtheid wordt gebracht⁸];

- het parkeersysteem (bij de woning, gegroepeerd per buurt, aan de rand van de wijk);
- de structuur van het net van langzaam verkeer-routes⁹];
- de wijze waarop wordt omgegaan met noodzakelijke afstand tot hoofdwegen van woningen als gevolg van geluidhinder en de noodzaak van geluidwerende voorzieningen bij het detailontwerp van de wijk.

Recreatie:

- het soort en de situering van recreatievoorzieningen;
- de bereikbaarheid van recreatievoorzieningen voor de onderscheiden vormen van vervoer.

Ecologie en landschap:

- milieuvriendelijke inrichting watersysteem (open- of deels gesloten) en beheer van het rioleringsysteem;
- het tegengaan van de negatieve effecten van verharding¹⁰].
- soort en ligging groenvoorzieningen;
- behoud van bestaande cultuurhistorisch¹¹] en ecologisch (minimale vergraving veengronden) waardevolle elementen;
- energiehuishouding: ligging van de gevels en daken van de huizen in verband met zonnestraling en overheersende windrichting;
- het tegengaan van de barrièrewerking door de situering en het gebruik van verkeersinfrastructuur¹²].

Ruimtelijk-functionele structuur:

- de ruimtelijke opzet, functieverdeling en samenhang binnen het plangebied;
- ligging van openbare en particuliere voorzieningen ten opzichte van de woningen;
- de ligging van voorzieningen ten opzichte van het openbaar vervoer.
- behoud van recreatief waardevolle elementen;
- de wijze waarop reeds bestaande functies (zoals verspreide woonbebouwing) worden ingepast.

8 Zie ook inspraakreactie nr. 4, bijlage 4.

9 Zie ook inspraakreacties nr. 5a en 5b, bijlage 4.

10 Zie ook inspraakreactie nr. 2, bijlage 4.

11 Zie ook inspraakreactie 6, bijlage 4.

12 Zie ook inspraakreactie nr. 2, bijlage 4.

3.3 Inpassingsalternatieven

De wijk kan op verschillende manieren ruimtelijke-functioneel en qua ecologie en verkeer ingepast worden in de omgeving. Om de milieugevolgen van deze beslissingen zichtbaar te maken kunnen voor de hierboven onder inpassing genoemde aandachtspunten samenhangende alternatieven worden ontwikkeld¹³. Uiteraard zijn ook de in de startnotitie onder 'resterende beleidsruimte' genoemde punten voor de alternatievenontwikkeling van belang.

3.4 Inrichtingsalternatieven

In het MER dienen mogelijke inrichtingsalternatieven aan te worden gegeven. Daarbij kan worden gedacht aan de mogelijkheden die als 'resterende beleidsruimte' worden genoemd in de notitie *Milieu-aspecten VINEX-locaties gewest Haaglanden*. Voorts kunnen de hierboven genoemde aandachtspunten voor de beschrijving van de inrichting van de voorgenomen activiteit van belang zijn als aanknopingspunten voor de ontwikkeling van alternatieven op inrichtingsniveau. De inrichtingsalternatieven dienen aan te sluiten bij de inpassingsalternatieven.

3.5 Faseringsscenario's

Bij het aangeven van de mogelijkheden voor fasering dient rekening gehouden te worden met de gevolgen voor het draagvlak voor openbaar vervoer (rentabiliteit nieuwe lijnen versus gewinning aan gebruik openbaar vervoer), met de realisering van de verlengde Lozerlaan en de N211/N54 met de aansluiting op de A4 en met de mogelijkheden in de tijd voor het verplaatsen van de aanwezige glastuinbouw en de daarmee samenhangende bodemsanering. Er dient voor zover mogelijk zicht te ontstaan op de flexibiliteit van het plan indien zaken als verplaatsingen van kassen, bodemsanering en archeologisch onderzoek¹⁴ meer tijd blijken te vergen dan nu wordt verwacht.

3.6 Referentiesituatie

Ter vergelijking dient globaal te worden beschreven wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden. De dan voorkomende situatie van inrichting, gebruik en beheer, dient als referentie in het MER te worden opgenomen. Hierbij moet rekening gehouden worden met autonome ontwikkelingen onder andere in het agrarische ruimtegebruik.

13 Zie ook inspraakreactie nr. 7, bijlage 4.

14 Zie ook inspraakreactie nr. 7, bijlage 4.

3.7 Meest milieuvriendelijk alternatief

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

Uit de onderzochte alternatieven kan er één als meest milieuvriendelijke alternatief naar voren komen. Ook kan het meest milieuvriendelijk alternatief tot stand komen door een combinatie van alternatieven die de meest gunstige voorwaarden voor het milieu bevatten. Bovendien dient het meest milieuvriendelijk alternatief een reëel, samenhangend en uitvoerbaar alternatief te vormen.

4. **BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling van het milieu

De bestaande toestand van het milieu en de ontwikkeling daarvan zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt uitgevoerd, dienen te worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en alternatieven. De door de Commissie voor de beschrijving van belang geachte aandachtspunten worden in de paragrafen 4.3 t/m 4.7 aangegeven.

Als studiegebied wordt aangemerkt de te bebouwen of aan te leggen woningbouwlocatie met de directe omgeving en de gebieden die door de voorgenomen activiteit of de alternatieven kunnen worden beïnvloed.

4.2 Gevolgen voor het milieu

Bij de beschrijving van de gevolgen moet bijzondere aandacht worden besteed aan die milieugevolgen die per alternatief of variant verschillen. Zowel de positieve als de negatieve effecten van het voornemen en de alternatieven dienen te worden beschreven.

Door de Commissie wordt voor de in § 4.3. en verder genoemde aspecten van het milieu de aandacht gevraagd. De aandachtspunten voor de bestaande situatie en de gevolgen zijn dus korthedshalve in één hoofdstuk ondergebracht. Per paragraaf worden eerst aandachtspunten voor de huidige situatie en de autonome ontwikkeling en dan voor de gevolgen behandeld.

4.3 Bodem en water

De geohydrologie, de waterhuishouding en de kwaliteit van bodem, grond- en oppervlaktewater moeten worden beschreven, zowel de huidige situatie als de effecten hierop van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Hierbij moet ook worden ingegaan op eventueel optredende zettingen en hoeveelheden te gebruiken ophoogzand.

De Commissie vestigt de aandacht op de aanwezigheid van de uitlopers van in zuidwest – noordoostelijke richting lopende strandwallen en complexen van opgevaarden gronden alsmede op de bovenloop van de Gantel en op het oude Krekenstel in de voormalige droogmakerij. Voor de natuur zijn van belang de overgangen tussen de verschillende grondsoorten. Verder is in het gebied restveen aanwezig. De grondwaterbeweging wordt verondersteld van het hogere deel van het gebied en vanuit de boezem naar de droogmakerij te lopen. Aangegeven dient te worden hoe met name de voornemens voor natuurontwikkeling die onderdeel uitmaken van de voorgenomen activiteit en alternatieven zich verhouden tot deze bestaande abiotische structuur.

Eventueel aanwezige of te verwachten bodemverontreinigingen, de aard hiervan en de relatie met de realisering en inrichting van de wijk moeten worden beschreven. Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de gevolgen van het verplaatsen van de kassen die nu in het gebied aanwezig zijn. Momenteel is door de kassen een groot deel van het oppervlak van het gebied verhard waardoor nauwelijks uitspoeling van aanwezige bodemverontreiniging naar de het grondwater plaatsvindt¹⁵]. Daartegenover zullen er negatieve effecten optreden als gevolg van nieuw te verharderen oppervlakken.

4.4 Levensgemeenschappen, ecosystemen en ecologische relaties

Ingegaan moet worden op de landschapsecologische relaties binnen de locatie en met de omgeving. Er dient een beschrijving te worden gegeven van de aanwezigheid en veranderingen van de terrestrische en aquatische biotische waarden door de bestemmingsverandering of indirect als gevolg van een mogelijke verandering van de grondwaterstand, verandering van kwel- of infiltratie-intensiteit, verandering van de waterkwaliteit, luchtverontreiniging en rustverstoring. Positieve effecten voor de natuur moeten eveneens worden aangegeven.

15 Zie ook inspraakreactie nr. 7, bijlage 4.

4.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie

De bestaande landschappelijke patronen, archeologische en cultuurhistorische elementen in het gebied alsmede de visueel-ruimtelijke werking ervan moeten worden beschreven¹⁶. Aangegeven moet worden wat de inpassingsmogelijkheden van waardevolle patronen en elementen bij de inrichting zijn. Vervolgens wordt aangeduid en beoordeeld welke visueel-ruimtelijke werking de wijk op haar omgeving zal hebben. Het verdient aanbeveling deze effecten niet alleen te beschrijven, maar vooral zo goed mogelijk te visualiseren.

4.6 Mobiliteitseffecten

Met behulp van een model dienen de effecten van de voorgenomen activiteit en alternatieven op de (toename van) (auto)mobiliteit en het gebruik van de meest relevante infrastructuur te worden berekend waarbij uit moet worden gegaan van de huidige en autonome ontwikkeling van de verkeersintensiteiten. De milieugevolgen van de toegenomen verkeersbewegingen dienen te worden beschreven in relatie tot de snelheden van het verkeer¹⁷ (lawaai, luchtverontreiniging, stank, veiligheid, hinder en energieverbruik)¹⁸.

4.7 Woon- en leefmilieu

Het aspect woon- en leefmilieu moet worden gezien als het geheel van omgevingsinvloeden, dat inwerkt op het welbevinden en de lichamelijke en geestelijke gezondheid van mensen. In dit MER gaat het om zowel de invloed van de woningbouw op 'omwonenden'(zie met name de vorige paragraaf) als de invloed van andere activiteiten op de bewoners van de nieuwe wijk. Naast negatieve effecten zouden zich ook positieve effecten kunnen voordoen, zoals de mogelijkheid van het gebruik van de recreatieve planelementen door bewoners van aangrenzende gebieden.

In het MER dient een beschrijving van deze invloeden ter plaatse van de bouwlocatie te worden gegeven. Omgekeerd moet voor deze aspecten ook de invloed van de woningbouwlocatie op de omgeving worden beschreven.

16 Zie ook inspraakreactie nr. 6, bijlage 4.

17 Zie ook inspraakreactie nr. 2, bijlage 4.

18 Zie ook inspraakreactie nr. 7, bijlage 4.

5.

VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

In het MER dient een vergelijking te worden gemaakt tussen de gevolgen van de ontwikkelde alternatieven. Tevens dient een vergelijking met de bestaande situatie van het milieu (inclusief autonome ontwikkeling) plaats te vinden. Op basis van de vergelijking kan het uiteindelijke voorkeursmodel worden bepaald. De vergelijking moet (mede) gebaseerd zijn op in het kader van hoofdstuk 2 van dit advies beschreven normen en streefwaarden van het milieubeleid en daaruit afgeleide toetsingscriteria. Met betrekking tot de gehanteerde toetsingscriteria dient een gevoeligheidsanalyse worden uitgevoerd.

6.

LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

In het MER moet worden aangegeven welke van de gevraagde informatie niet kan worden geleverd en waardoor dit wordt veroorzaakt. Ook de betekenis van deze leemten voor de besluitvorming moet worden aangegeven.

7.

EVALUATIE ACHTERAF

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag dient een evaluatieprogramma op te stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken. In het MER kan de initiatiefnemer reeds een aanzet geven tot een evaluatieprogramma.

8.

PRESENTATIE VAN HET MER

Het MER dient een samenvatting te bevatten. Deze dient zelfstandig leesbaar te zijn, voor een algemeen publiek begrijpelijk en een goede afspiegeling te vormen van de inhoud van het MER. Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan de visuele presentatie van het voornemen en de belangrijkste alternatieven, alsmede aan het overzicht van de vergelijking van de alternatieven.

Voor de overige presentatie wordt volgende aanbevolen;

- het MER beknopt te houden en achtergrondgegevens (die conclusies, voorstellingen en keuzes onderbouwen) niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- het kaartmateriaal dient een goed leesbare topografische ondergrond te hebben en voorzien te zijn van duidelijke legenda's en naamvermeldingen;
- keuze-elementen, die van belang zijn geweest bij het opstellen van het MER duidelijk gemotiveerd naar voren te brengen;
- eventuele afwijkingen van de richtlijnen te motiveren;
- een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst in het MER op te nemen.

BIJLAGEN

bij het richtlijnenadvies
over het
milieu-effectrapport
Woningbouwlocatie Wateringse Veld

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 4 juli 1994 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Commissie voor de milieu-effectrapportage	Gemeente Den Haag Dienst Stadsbeheer
Ingekomen op:	13 JULI 1994	 Milieu
Nummer:	925-94	
Dossier:	620-31-4	
Kopie naar:	Bo/Go/RES/bu	
Retouradres: Postbus 19 350, 2500 CJ Den Haag		

Commissie voor de
Milieu-effectrapportage
postbus 2345
3500 GH Utrecht

Uw brief van

Uw kenmerk

Ons kenmerk
S94016591

Aantal bijlagen
4 (2 in zevenvoud)

Datum
4 juli 1994

Onderwerp
startnotitie woningbouwlokatie Wateringse Veld

Geachte commissie,

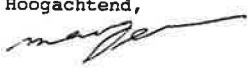
Hierbij ontvangt u, in zevenvoud, de startnotitie woningbouwlokatie Wateringse Veld. De startnotitie ligt van 15 juni tot en met 15 juli 1994 ter inzage. Ter informatie is ingesloten, in zevenvoud, de milieu-notitie van het gewest Haaglanden "Milieu-aspecten Vinex-lokatie gewest Haaglanden" (Tauw, 1994) waarin de uitgangspunten en randvoorwaarden beschreven staan ten aanzien van de lokatie Wateringse Veld. Tevens treft u aan de kennisgeving van de tervisielegging en van de informatieavond en de nieuwsbrief die huis aan huis verspreid is.

De projectorganisatie Wateringse Veld treedt namens het college van Burgemeester en Wethouders van Den Haag op als initiatiefnemer in de m.e.r.-procedure, terwijl de dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag de besluitvorming voorbereidt voor de gemeenteraad, welke als bevoegd gezag optreedt.

Wij zenden u de startnotitie met het verzoek een advies uit te brengen aan het bevoegd gezag voor de richtlijnen voor de inhoud van de milieu-effectrapportage. Uw advies kunt u richten aan:
Dienst Stadsbeheer,
afdeling Milieu,
postbus 19350 CJ Den Haag.
Ambtelijk contactpersoon van het bevoegd gezag is mw. drs. M.A.W.G. Feller.

Van het verslag van de informatieavond en de binnengekomen reacties van insprekers en wettelijke adviseurs zullen wij u een afschrift toezenden.

Hoogachtend,

M.A.W.G. Feller

Inlichtingen bij
M.A.W.G. Feller

Afdeling
Milieu

Bezoekadres
Huygenspark 30

Doorkiesnummer
070 3536128

Fax
070 3536919

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van de startnotitie in de Stadskrant nr. 11 d.d. 13 juni 1994

■ Inspraak en Informatie-avond Startnotitie MER Wateringse Veld

Van 15 juni t/m 15 juli ligt in het Stadsdeelkantoor Escamp, Genemuidenstraat 208 (maandag t/m vrijdag van 8.00 tot 16.30 uur) en bij het Gemeentelijk Informatiecentrum ter inzage:

. Startnotitie MER Wateringse Veld (en de notitie Milieuaspecten

VINEX-locaties gewest Haaglanden)

De Haagse woningbouwlocatie is gelegen ten zuiden van de Erasmusweg, tussen de gemeentes Wateringen en Rijswijk. De ter visie legging vindt plaats in het kader van de Wet Milieubeheer.

Tot en met 15 juli kunt u schriftelijke opmerkingen maken over de Startnotitie MER bij de Projectorganisatie Wateringse Veld, per adres Dienst REO, Postbus 29734, 2502 LS Den Haag, onder vermelding van 'Startnotitie MER Wateringse Veld'.

Op dinsdag 28 juni, om 19.30 uur wordt in Sportcentrum de Rhijenhof, Noordweg 44A te Den Haag (voorheen Wateringen) een openbare informatie-avond gehouden over de Startnotitie MER Wateringse Veld.

Voor meer informatie kunt u bellen met dhr. R.J.I. van Sprundel, telefoon 070-353.4957 (Dienst REO).

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Burgemeester en Wethouders van Den Haag

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van Den Haag

Besluit: Vaststelling van het bestemmingsplan Wateringse Veld

Categorie Besluit m.e.r.: 11

Activiteit: Het voornemen een woningbouwlokatie te ontwikkelen met een capaciteit van circa 7000 woningen op de lokatie Wateringse Veld

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 13 juni 1994

richtlijnenadvies uitgebracht: 14 oktober 1994

Bijzonderheden: De woningbouwlokatie ligt tussen de nog te bouwen wijken de Strijp in Rijs-wijk en de Essellanden in Wateringen. Alhoewel de drie wijken in de toekomst één samenhan-gend verstedelijkt gebied zullen vormen maken de beide niet-Haagse woningbouwlokaties geen onderdeel van de voorgenomen activiteit uit. In het advies benadrukt de Commissie het belang van de samenhang met de andere wijken voor de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. G.J. Baayens

ing. B. Delmee

ing. E.M. Mastenbroek (voorzitter)

drs. H.M. Slaats

ing. G. van der Sterre

Secretaris van de werkgroep: drs. R.J. Bonte

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	940628	Verslag van de informatieavond over de Startnotitie Wateringse Veld gehouden op 28 juni 1994	Den Haag	940725
2.	940705	Gemeente Den Haag, Milieu-adviescommissie	Den Haag	940725
3.	940713	Gemeente Wateringen	Wateringen	940725
4.	940714	Milieudefensie Den Haag	Den Haag	940725
5a.	940712	Fietsersbond enfb	Den Haag	941007
5b.	940715	Fietsersbond enfb	Den Haag	940725
6.	940831	Provincie Zuid-Holland, Dienst Water en Milieu	Den Haag	940906
7.	940809	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	940907
8.	940831	Belangenvereniging "Bouwlocatie Wateringen"	Den Haag	940907